

נכבה מי ראה? מי שמעה?

טקסטים נלווים לעבודות

המפגש עם הנכבה כפי שהוא נראה בעבודות של יוצרים,
מורים וסטודנטים בבתי ספר לאמנות היום.

איה מיכלין / אסנת בר-אור / אפרת גולן / גיל בר
גלעד מאירי / דוד אמר / שרה בנינגה / דיוויד גוס
ורדית גולדנר / מאשה זוסמן / מיכאל יעקובסון
מתן ישראלי / לורן מילק / נעמי טנהאוזר / נעמי צוקר
נורית מוסקוביץ אמר / סיון הורביץ / סמארה שבאט
עידו אברמסון / עינת לידר / פאטמה עזיז אבו-מדירם
רית לצר / רון עמיר / רונן אידלמן עם קסיה קרקוביאק
שלומית באומן

אוצרות // איוב עאמר / אסנת בר-אור / עפר כהנא / נורמה מוסי
פרהסיה // זוכרות
יוזמות התערוכה // ד"ר דיאנה דלב ורותי קנטור

אוקטובר 2010 / גלריה זוכרות

נכבה מי ראה? מי שמעה?

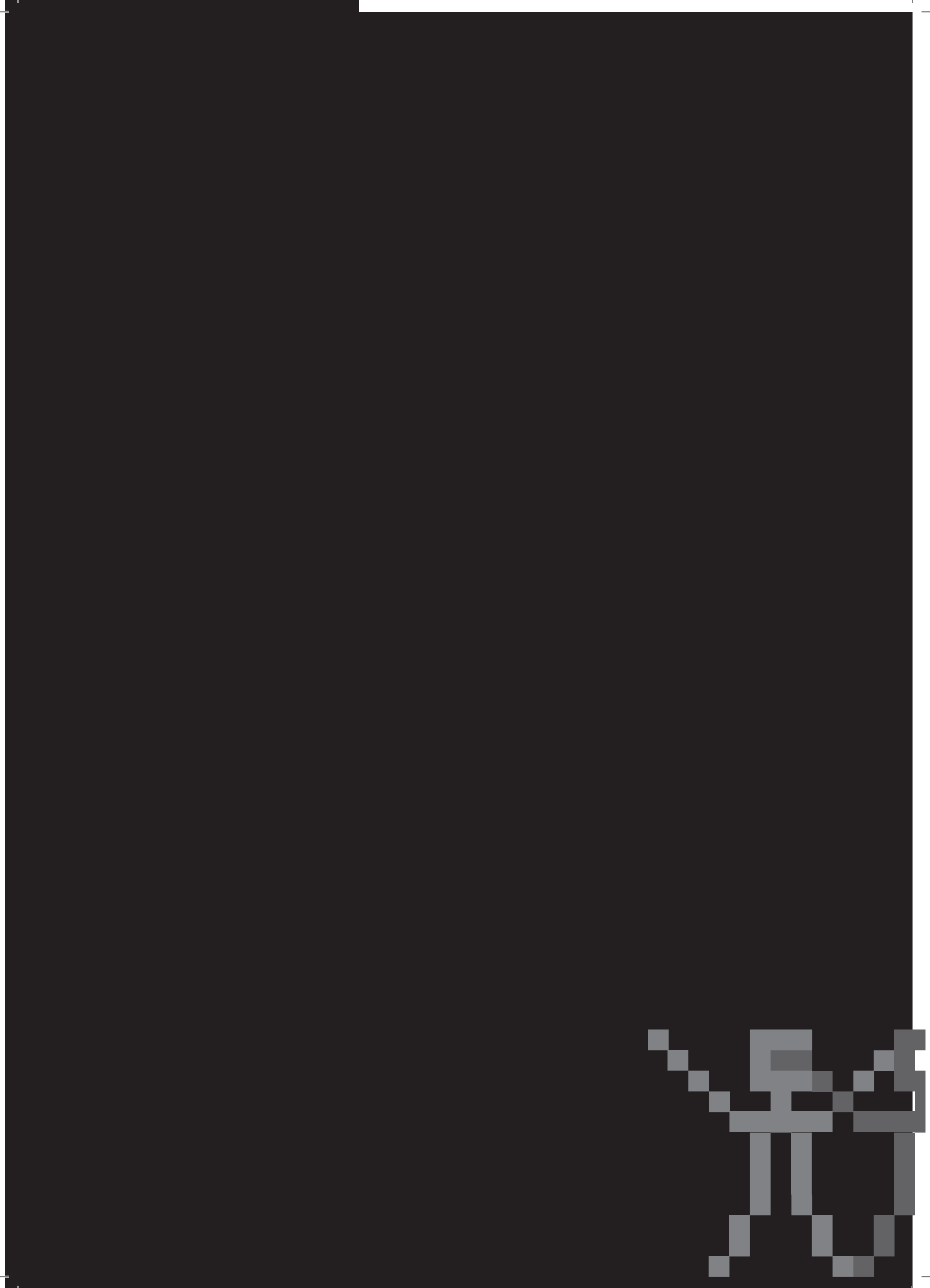
נכבה, בערבית אסון גדול, קטסטרופה, היא המילה המשמשת כדי לכנות את האירועים האלימים של השנים 1947-1950, שהביאו לגירושם של כ-700.000 פלסטינים שהפכו לפליטים, להחרבתם של כ-500 יישובים, ולהרס של התרבות הפלסטינית הכפרית והעירונית ושל רקמות היחסים שהתקיימו כאן עד אז, כל זאת בחסות ועל ידי מוסדות הישוב ומדינת ישראל הצעירה. הנכבה כאירוע היסטורי מוגדר התרחשה בין השנים 1947-1950. יחד עם זאת, לא ניתן לחשוב על הנכבה כאירוע וכמושג מבלי לחשוב על שני אירועים המתרחשים בהווה מאז 1948: מניעת השיבה של הפליטים הפלסטינים שגורשו ב-1948 ומחיקת השרידים, הזיכרון של הנכבה, מהמרחב הישראלי. אירועים אלה מתקיימים כעדות חיה לאותו אירוע היסטורי וכאסטרטגיה פוליטית שמותירה את הנושא פתוח וחלק גדול משחקני הזיכרון מחוץ למגרש.

המושג נכבה היווה עד לא מזמן טאבו בתוך השיח של החברה היהודית בישראל, מושג שהודחק אל השוליים של התודעה הקולקטיבית. בשנים האחרונות מופיע יותר ויותר המושג בערבית בשיח הציבורי, התרבותי והפוליטי בישראל בשפה העברית, הן כמושא למחקר והן כמושא לחוקים המבקשים לעקור אותו מהלשון ולהתודעה. הופעת המושג בערבית בתוך התרבות הישראלית אינו דבר מובן מאליו. הופעתו של המושג נכבה מייצרת חיכוך בין נרטיב העל הציוני/ישראלי לבין יהודים ישראלים שהחלו לעשות בו שימוש על מנת לדבר על מקומות ואירועים שהיו רגילים לכנות בשמות אחרים.

נכבה, מי ראה? מי שמעה? נולדה מתוך ריבוי פניות לזכרות, פניות של יוצרים, ביניהם סטודנטים רבים, המבקשים מידע אודות הנכבה של מקומות ספציפיים, לעיתים המקום שבו הם לומדים או גרים. לפעמים אפילו השם הפלסטיני של המקום המוכר, הכרות גופנית קרובה, אינטימית, אינו ידוע. גילוי השם משמש פעמים רבות פתח לגילויים נוספים להשתרבות של סיפורים נוספים בסיפורים המוכרים.

כחלק מהעבודה על התערוכה קיימנו שיחות בינינו, יוצרים ואוצרים, תוך ניסיון להבין את המפגש שלנו עם הנושא. במהלך השיחות, שמנו לב שאנחנו משתמשים במילים כמו "נכבה", "פוליטי", "אמנות" מבלי שיש הסכמה על המובן של המילים הללו. לכן, השיחה הפכה פעמים רבות לעמומה ומלאה סתירות. מטרת התערוכה היא לדבר על המסומן של הנכבה באופן ברור- איך ישראלים יהודים תלמידים ומורים בבתי ספר לאמנות ממלאים אותו בתוכן, מבלי להתיימר ליישב את כל הסתירות שדיבור כזה מזמן.

ההתייחסות של העבודות בתערוכה לנכבה מגוונת. חלקן מתייחסות למקום, חלקן מתייחסות למצב, לאפשרות לדבר על הנכבה ולחוסר האפשרות לעשות זאת. חלקן תגובות אישיות שמבקשות לתאר תחושות, חלקן מציעות הצעות קונקרטיות וחלקן מתמודדות עם אירועים ספציפיים של הזמן הזה. איסוף העבודות לתערוכה הוא ניסיון להתבונן במובנים השונים, במסומנים השונים שהיוצרים מיחסים למושג נכבה ולנסות לפתח את המשא ומתן על המובן המשותף של המושג עבורנו. הבחירה להתמקד בבתי ספר לאמנות נבעה

מהתחושה כי במקומות אלה מתקיים במקביל או על אף השיח ההגמוני, שיח חתרני, שמציב במרכז את הנכבה.

התערוכה מציעה התייחסות אל הנכבה כאובייקט בשיח הציבורי, התרבותי והפוליטי בישראל, כאובייקט של ידע שיש צורך ללמוד ולהמשיך לנסח. אך השימוש במושג על ידי יחידים אינו מספיק. על מנת להפוך את מושג הנכבה לאובייקט של ידע יש צורך בקהילה שתעשה בו שימוש. השימוש בו גם מייצר קהילה שדוברת אותו ומנהלת משא ומתן על אופני תיאורו ומשמעותיותו. התערוכה מציעה אם כן פלטפורמה לקהילה זו שכבר קיימת בין כותלי בתי הספר לאמנות ומחוצה להם. קהילה זו מתכוננת כל הזמן מתוך צמא לידע אודות פרק עלום בתולדות המקום הזה, והתוצרים והפעולות שהיא יוצרת וצורכת הופכות את ייצור הידע אודות הנכבה להכרחי.

נורמה מוסי ועפר כהנא

הציור מושפע מסצנה בה נכחתי - מפגש של פלסטינים וישראלים להידברות. מיעוט קטן בישראל בעצם נמצא בדילוג עם פלסטינים. רוב הישראלים אינם מודעים לאפלייה הפושעת הקיימת ביחס לחברה הערבית בארץ. עובדה שהלאוכלוסיה הפלסטינית בשטחים ובמזרח ירושלים נמצאת תחת משטר צבאי ומנועה מזכויות לאומיות ופרטיות.

המקורות מהם שואב האדם המצוי בישראל את המידע שלו הם מטעים ומתעים. תחילת עליית המושג "נכבה" על דל שפתי האזרח הישראלי היא אולי התחלה איטית של התעוררות מאפאתיות והכחשה שאופפות אותנו מאז קום המדינה. אך התגובות הממסדיות למושג זה רק מדגישות כמה הוא מערער על סלע קיומנו.

בציורי אני מנסה להתמודד עם האלימות הנוצרת מההכחשה, ולהתמודד אישית עם חוויתי את חיי בתוך מציאות קרועה וסכיופרנית. בתוך מציאות שבה גם המדיות "האובייקטיביות" מסלפות מידע על מנת לבנות ולהטמיע את הנארטיב הלאומי המכחיש את העוול שנעשה וגם את זה המתרחש מידי יום ביומו. הציור, על השכבתיות שבו, מאפשר מקום בו אפשר לחשוף את תענועי המציאות. בנוסף, הוא נוצר מתוך מחויבות, אותה מחויבות הלוקה בחסר בהתנהלותנו בתור לאום, מחויבות אתית, מוסרית והומניטרית, שהודחקה גם היא.

התסכול הרב המלווה אותי בתור פעילה פוליטית בא לידי ביטוי בציור זה "מחכים". אני אקטיביסטית אשר הוריה גרים בבית ערבי בירושלים. אין דרך להתחמק מהאשמה. כל ההוויה שלי כאן בתור אישה יהודייה ישראלית מושתתת על פריבילגיות, ובכל זאת אני פועלת. היכולת לפעול בתור אדם פרטי ויחיד היא מוגבלת, וההכרה שיש צורך שהישראלי הממוצע יתעורר לנוכח המציאות (ולא התעוררות מלחמתית ביטחוניסטית שהיא הדרך בה מחנכים אותנו לפעול) גם היא מתסכלת עד כדי ייאוש. ובכל זאת, לא נותר אלא לפעול. גם אם זה מתוך ידיעה שהמציאות לאו דווקא תשתנה. בפעולה, גם אם היא לא משנה את המציאות, ישנה הבעה של סולידריות שהיא הצעד הראשון לדעתי לקראת שינוי, והיא הפוכה לעמידה "מהצד" (למרות שכל שתיקה היא שיתוף פעולה).

שרה בנינגה היא סטודנטית לאמנות בבצלאל ופעילה בשייח ג'ראח. היצירה נעשתה במסגרת לימודיה.

דייז גוס לבנה

מסטיק, פלסטיק
ושמן זית 2010

השיח על הנכבה טומן בחובו את הזכות לזכור. לכאורה, עולם התרבות בארץ מקבל מגוון רחב של עמדות ביקורתיות ומנוגדות. אולם למרות זאת, עדיין בחלקים נרחבים של הציבוריות הישראלית נושא הנכבה נדחק לשכחה. ב- לבנה אני מבקש לשלב את זיכרון הנכבה לתוך חיי היום יום שלי. חיבור מלאכותי ואסוציאטיבי באמצעות פעולה שכיחה ובנאלית: לעיסת מסטיק. פעולה פיזית, מונוטונית ורוטינית. בזמן לעיסת מסטיק אני חושב על הנכבה. מעבר לתוחלת הטעם. רק בכדי לאפשר את שמירתו. מסטיק בפח - זה אובדן זיכרון. שמירת הזיכרון מתבצעת באופן מסורתי: שמן זית במיכל פלסטיק. שלא יאבד. לא יחמץ. שיישאר טרי. האם בפעולה בנאלית ניתן לכונן הנצחה? כולי תקווה שבכל פעם שתלעסו מסטיק תחשבו כמוני על הנכבה. על תנאי היווצרותה ועל הנסיבות המאפשרות המשך דיכוי ודיון בו כיום.

דייז גוס דרום אפריקה (1966). צייר וחוקר בתולדות האמנות והעיצוב. מרצה בטכניון ובשנקר.

נעמי צוקר
הארץ יום שני
14 ביוני 2004
עפרון על נייר שרטוט

הארץ
יום ראשון
4 ביולי 2004
עפרון על נייר שרטוט

"הפגנה נגד בניית הגדר באזור א-זאויה, אתמול. ראש מנהלת פרויקט קו התפר במשרד הביטחון: בניית קטעי הגדר ממזרח לאריאל, עמנואל, וקדומים תושלים עד מאי 2005."

"הוצאה להורג בקבטייה: חמושים מגדודי אל-אקצה הוציאו להורג שלוש את מוחמד דע-ארמה, בן 45, בטענה שהוא משתף פעולה עם השב"כ ותקף מינית את בנותיו. בשעות הבוקר נקראו תושבי העיירה קבטיה לצאת לרחובות ולצפות במשפט שדה, שנועד להרתיע אחרים בכפר משיתוף פעולה עם ישראל".

נעמי צוקר היא אמנית רב תחומית, ציירת, אוצרת ומרצה לאמנות בבצלאל ובשנקר.

דויד אמר
שכבות -
שיח' מוונים
מתוך המיצב
'מראה-מקום' 2006

"אנו משתמשים בעיניים שלנו כדי לראות. שדה הראיה חושף בפנינו מרחב מוגבל. כאשר אין מה שיעצור את המבט שלנו, המבט שלנו נישא רחוק מאוד. אבל אם הוא לא נתקל בכלום, הוא לא רואה כלום. הוא לא רואה אלא את מה שהוא פוגש."

ג'ורג' פרק, חלל וכו' מבחר מרחבים

'שכבות - שיח' מוונים', עבודה אחת מתוך הסדרה 'מראה מקום' אשר הציג דויד אמר במוזיאון תל אביב לאמנות בשנת 2006 בתערוכה "מתחת לאף שלך - שבעה מרחבי השרדות" אותה אצרה מאירה יגיד-חיימוביץ.
'מראה-מקום' הוא צו קריאה, שדרכו מהרהר דויד אמר בעיוורון (רצוני?) ובקהות החושים המתקבעים במרחב הפרטי והחברתי-תרבותי, במקומות ההופכים התרחשויות נראות לבלתי נראות.
השולחן אצל אמר מתפקד הן כרהיט פונקציונלי והן כאובייקט סמלי או אלגורי, כשולחן ארכיטיפי.

מבנה פשוט בעל ארבע רגליים ומשטח הוא נקודת המוצא לתהליך של בירור. השולחן מהווה מצע לפעולות גריעה, שמטרתן פציעת האובייקט ופגיעה בשלמותו ובשלמות תפקודו - מטאפורה לעולות המתרחשות סביב. מערך השולחנות בעבודה 'שכבות - שיח' מוונים' ממסגר את המציאות הבלתי נראית אשר מעבר לאובייקט תוך ציטוט תואי צירי התנועה, בתי הכפר וגבולותיו, כמבקש לספר את סיפורו של מקום אשר הוחרב. ההתבוננות מבעד לריק, ל"אין שולחן", דורשת מהצופה מעורבות אקטיבית - מעלה שאלות ומנתבת שיח שבבסיסו תפיסה של גיאוגרפיה ומציאות שאנו מחבריה. נסיון אשר מטרתו "לשים את הבעיה על השולחן" ולחדד את העובדה שעיצוב טעון בערכים רבים ומיסודו הוא אידיאולוגי.

דויד אמר. יליד 1976 ירושלים, בוגר תואר ראשון בהצטיינות משנת 2004 - המחלקה לעיצוב תעשייתי בבצלאל. עם סיום לימודיו וטרם מעברו ללונדון זכה דויד במספר פרסים והציג, בין היתר, בתערוכה קבוצתית במוזיאון תל אביב לאמנות ובתערוכת יחיד בגלריה פריסקופ בתל אביב. זוכה מלגת קלודר לשנים 2008-2010 ללימודי תואר שני ב-Royal College of Art, London. עבודתו זוכה להתעניינות רבה ומוצגת במוזיאונים, גלריות ותערוכות רבות בארץ ובח"ל ביניהם:

Sotheby's London, Design Miami, Gallery de la Manufacture in Paris
Al-Sabah Art & Design Gallery in Kuwait, VIA gallery Paris, Pavilion of Art & Design in London, London Design Festival, Design Products Collection
דויד חי ועובד בלונדון.

נורית מוסקוביץ אמר שיח' מוונים בין זיכרון למקום

2005

הפרוייקט עוסק במערכת היחסים שבין זיכרון למקום ונותן ביטוי לנוכחותו (והעדרו) של הכפר הפלסטיני ההרוס שיח' מוונים אשר על אדמותיו הולכת ומתרחבת אוניברסיטת תל-אביב.

מחקר היסטורי של שני הנרטיבים המקבילים העלה כי השטח שמדרום לקמפוס האוניברסיטה הינו שטח בלתי בנוי בעיקרו שנותר מאדמות הכפר שיח' מוונים. עוד נמצא כי תוכניות עתידיות של האוניברסיטה כוללות הרחבת הקמפוס דרומה, ללא כל אזכור עובדת קיומו של הכפר בעבר. למרבה האירוניה, עתידה האוניברסיטה לבנות בשטח זה, בין היתר, את בנין החוג לארכיאולוגיה.

הפרוייקט מציע תכנית חלופית המאפשרת את התרחבותו העתידית של קמפוס האוניברסיטה דרומה תוך התייחסות ומתן ביטוי אדריכלי לזיכרון הכפר שיח' מוונים.

הצעת התכנון מבוססת על סופרפוזיציה של תכנית הכפר המקורית משנת 1946 על גבי תכנית המצב הקיים וכוללת יצירת 'חלל של היעדרות', הגדרת ריק אורבני שנוצר עקב תהליך הריסת הכפר. החלל הלא בנוי, אשר נותר כפצע בנוף, הוגדר באמצעות רצועת מבנים אשר תוכננו לתפקד כמבני האוניברסיטה. כחלק מרצועת מבנים זו תוכננה בפירוט חלופה לבנין החוג לארכיאולוגיה אשר, כאמור, עתיד להבנות בשטח זה.

פרוייקט גמר - ביה"ס לאדריכלות ע"ש דוד עזריאלי, אוניברסיטת ת"א
בהנחיית אדריכל דני לזר. הפרוייקט זכה במקום הראשון בפרס דויד עזריאלי
לפרוייקט גמר מצטיין במוסדות להוראת אדריכלות בישראל (2005).

נורית מוסקוביץ אמר היא אדריכלית, בוגרת ביה"ס לאדריכלות באוניברסיטת
ת"א, 2005, בהצטיינות. כיום סטודנטית לתואר שני בתכנון אורבני ב-
Architectural Association לונדון.

גיל בר מתוך הסדרה: אורשינא

דבר הראשון שעלה בראשי תוך קריאת כתביו של בני מוריס היה הפליאה על כך שכמעט ולא נותרו שאריות פיסיות למציאות אותה הוא מתאר. נדהמתי לנוכח הפער בין הנתונים: חצי מליון מגורשים, מעל ל-300 כפרים חרבים על מאות בתיהם, לבין מה שנראה כיום בשטח: שדות חקלאיים וישובים ישראלים.

אני עוסק בצילום יהודה ושומרון כבר שנים. בחודשים האחרונים אני מגיע לחומש וסנור, ישובים ישראלים שהוחרבו בתוכנית ההתנתקות, ומצלם שם. בפעם הראשונה שהגעתי לשם נדהמתי מכך שישובים אלו הפכו בעצם למעיין שמורות טבע. אזורי הפקה. חמש שנים בלבד חלפו וכמעט ולא נותר דבר המצביע על מרקם החיים שהיה שם בעבר.

ההקבלה בין גירוש היהודים מצפון השומרון וגירוש הכפרים הערבים היתה בלתי נמנעת. ראיתי במקומות אלה מעין קפסולות זמן שמשקפות רבדים מסויימים ממה שקרוב לודאי התרחש בכפרי מישור החוף בשנת 1948. ראיתי בהם דוגמא חיה למצבו של מקום זמן קצר לאחר שהוחרב ונעשה ניסיון להעלים את דבר קיומו בעבר.

בחומש מצאתי שטחי צמחיה גדולים ושוממים שבתוכם מסתתרים שאריות ריצוף. במקום ננטע על ידי פלשתינאים מטע עצי זית. פעולה המתקשרת לנטיעות קק"ל, על כל המשמעויות המתקשרות אליה. בשא-נור מצאתי מטווחים שנהפכו לשדות גידול חקלאיים. ב"קו היורים" נבנה מאהל. בין הריסות הישוב והבסיס הסתובבו תושבי הכפרים שבאזור ועסקו בחיפוש אחר שאריות בניה וחומרי גלם בהם יוכלו לעשות שימוש. אמת מים שנבנתה בסמוך כדי להוביל מים ממעיין קרוב נבנתה מריצוף שנלקח מבתי היהודים.

אלו דברים שאנו יודעים שהתרחשו בכפרים הפלשתינאים עת גורשו ועליהם השתלטו יהודים מהישובים הסמוכים. אני רואה בסצינות אלא דבר מה גלובלי. תהליך בו קרקע עוברת מריבונות אחת לשנייה, יעודה משתנה ונעשה ניסיון לשכתב את עברה. אני חושב שזוהי הזדמנות לעסוק בנושא באופן רחב, להביט במנגנון הזה של הסתרה, לגשת אל התהליך באופן שמתעלה מעל לנרטיב פוליטי כזה או אחר על מנת לגעת במהותו.

גיל בר, יליד 1983, גדל בראשון לציון. הוא בוגר המחלקה לצילום באקדמיה בצלאל. חי ועובד בחיפה.

ורדית גולדנר אל-עראקיב, לפני גל ההריסות הנוכחי

פאטמה עזיז אבו-מדירם אל-עראקיב, תוך כדי גל ההריסות הנוכחי

בצילומי אני עוסקת בחיים בצל הנכבה המתמשכת.

בחרתי לצלם באל-עראקיב כדוגמא לחיים בכפר בדואי לא מוכר בנגב, חיים בתנאים קשים שאינם מחויבי המציאות אלא הינם חלק מהתעמרות השלטונות הישראלים באזרחים שאינם יהודים.

כחצי מהאזרחים הבדואים החיים בנגב, חיים בכפרים, שבהם השלטון הישראלי מסרב להכיר כחוקיים, למרות שרבים מהם היו קיימים עוד לפני קום המדינה ואל חלקם האחר הועברו הבדואים ע"י המדינה. בהיות הכפרים לא מוכרים ע"י המדינה, הם מנועים מתוכניות בניה רשמיות (ולכן מרישיונות בניה) ומתשתיות בסיסיות - מים, חשמל, תברואה, תחבורה, וכמו כן משירותי חינוך ובריאות. השלטון הישראלי מתמיד בתוכניותיו לפנות את הכפרים ולרכז את תושביהם בעיירות, מבלי לאפשר להם לשמר את אורח חייהם החקלאי. המדינה מטילה סנקציות על תושבי הכפרים, הורסת את בתיהם, משמידה את יכוליהם ומונעת מהם גישה למקורות מים.

בתאריך 27.7.10, נהרס הכפר הבדואי הלא מוכר אל-עראקיב. בעוד הבעלות על הקרקע עדיין לא הוכרעה והיא נידונה בבית המשפט, הגיעו פקחים של מנהל מקרקעי ישראל ביחד עם 1500 שוטרים בכדי לפנות את הכפר ולהרוס את בתיו. מאז ועד היום, נהרס הכפר כבר 6 פעמים. בכל פעם התחילו התושבים לבנות את בתיהם מחדש והרשויות הרסו שוב.

פאטמה הינה אחת מבנות המשפחה אצלה התארחתי בעת הצילומים. היא, וילדים אחרים מהכפר, נהנים מאד לצלם.

ורדית גולדנר למדה במדרשה לאמנות בבית ברל והינה בעלת תארים ראשון ושני בפיסיקה. היא פעילה נגד ההריסות באל-עראקיב. הצילום הינו חלק מפרויקט הגמר שלה במדרשה.
פאטמה עזיז אבו-מדירם היא תלמידה מצטיינת בכתה ה' ברהט וגרה באל-עראקיב.

מיכאל יעקובסון
לקראת
תיק תיעוד
למבנה
באל-עראקיב

הנוהל התקין קובע כי לפני ביצוע פעולה כל שהיא באתר או מבנה לשימור יש לתעד את המבנה או האתר כתנאי להמשך תכנון וקבלת היתר לביצוע העבודה. בישראל מרבית להכין תיקי תיעוד אך מרבית המבנים הינם כאלה השומרים על הנרטיב הציוני או כזה שאינו מהווה עוד איום על שלום החברה היהודית. בתי האבן באל-עראקיב הם ללא ספק מבנים היסטוריים בעלי ערכי תרבות ומורשת הראויים לשימור. המבנים שהוקמו ברובם בראשית המאה העשרים לא רק שמייצגים מסורת בנייה וצורת התיישבות בדואית, אלא הם מספרים את סיפורה של החברה הברואית במקום. למרות חשיבותם, רשויות המדינה מנהלות מלחמת חורמה תוך מחיקת כל מרכיב פיסי המקשר בין בני השבט אל המקום. תצלומים אלה שצולמו באחד מבתי אל-עראקיב, הם חלק מסדרה, המתעדת על פי ההנחיות להכנת תיק תיעוד, את המורשת הבנויה של המקום. באמצעות הכנתם של תיקי תיעוד למבנים ואתרים בדואים בנגב, תתאפשר הצגת ההיסטוריה וההתפתחות של המבנים מאז ועד היום תוך הבטחת פעולות אחזקה לשימור המותאמות באופן אופטימאלי למבנים. בכך, יהוו תיקי התיעוד בסיס לארכיון מבנים היסטורי של החברה הברואית.

מיכאל יעקובסון, אדריכל בוגר בצלאל, עובד במשרד אדריכלים בתל אביב, תלמיד מחקר במחלקה לגיאוגרפיה באוניברסיטת תל אביב ומפרסם רשימות על אתרי תרבות נשכחים בארץ באתר «חלון אחורי».

רונן אידלמן עם קסיה קרקוביאק רדיו יפו החופשית

2009

רדיו יפו החופשית מציע לך Free space בחינם! בשדרות ירושלים, בכניסה ליפו, רדיו יפו החופשית מתערבת בכל תדרי הרדיו למשך מספר שעות. רדיו יפו החופשית מציע חלל חופשי, פתוח להתערבות, דבר שיפו נזקקת לו בדחיפות, ועוסק במצב החברתי פוליטי העכשווי בעיר על ידי הבלטת מצוקת הדיוור והפינויים של התושבים הערבים מהמקום. רדיו יפו החופשית נודדת ברחובות יפו כאנטנה אנושית שמשדרת בטווחים קצרים. קשה לשים לב, אבל אם הרדיו שלכם מתנהג באופן שונה מהרגיל, כנראה שאנו באזור.

רונן אידלמן אמן, מרצה בשנקר ובמנשר, יוצר פרויקטים המבקשים לקשור בין אמנות, תרבות ופוליטיקה ומתמודדים עם סוגיות חברתיות והיסטוריות במרחב בו הם מתקיימים. אידלמן גורס כי עצם החשיפה של קשיים וקונפליקטים ואפילו דחיקתם למצב קיצוני ואבסורדי עשוי להוביל לפעולה ממשית ולשינוי לטובה. רבות מעבודותיו מתקיימות במרחבים ציבוריים, בהם הקהל הופך לשותף פעיל בחוויה האמנותית. גר ביפו תל אביב.

קסיה קרקוביאק (Kasia Krakowiak) היא אמנית שמתמשת באינטרנט ובתקשורת סלולארית בעבודותיה. כפסל ואמנית מיצב, קרקוביאק משתפת פעולה עם ארכיטקטים וטכנאי תקשורת סלולארית כדי לבנות אנדרטאות וירטואליות שמבקשות לחקור חינוך ושפה. קרקוביאק חיה ופועלת בפולין.

קטע מתוך: "חברו את הנקודות" מאת אפי זורע
(הטקסט המלא יפורסם באתר של זוכרות)

נחזור רגע להזמנה, שנוסחה בדיוק אופייני. שמה מורכב משני שמות ערביים, לא מוכרים, שעוד נדבר בהם, ושני הפעלים הראשונים שלה - מזמין, ול(ה)תארח. גם המשפט השני בהזמנה נפתח ב'אירוח', אותו נוהג שמאפיין את אחד המימדים החשובים באישיות ומוסריות האדם והקהילה באזורינו, ובמקרה הזה, גם רמז לשאלה הנשאלת מי מתארח אצל מי במבנה, באמנות, בירושלים. כאן המשיך מתן לאמר בצניעות שהוא ינסה לחשוף את התוואי הפנימי והמקורי של הבניין. משמע הצלחה בעיני זה אינה מובטחת. תוואי פנימי, מקורי. מהות? הוא גם הסביר שלפני 15 שנים כוסו הקירות במעטה גבס, וכך התחיל את מעשה החשיפה כבר בהזמנה, על ידי תאור התהליך אותו עבר הבניין. והאמת שהכול היה פתוח. הוא הרי כתב, 'חירור הקיר'. הוא לא אמר שישבור אותו בפטישים, זה שכך דמיינתי זאת מעיד רק עלי.

הסתכלתי סביבי מתוך כס המתכת המתגלגל שלי. לחודר פתחים רבים, דלת מולי למרפסת אחורית, דלת לגרם מדרגות, חלונות לאותה מרפסת, עוד. מסביב להם, וגם במקומות אחרים בקירות בהם לא נראו דלת או חלונות, שורטטו בנקודות עגולות של פחות מסנטימטר, קשתות מסביב לחלונות ולדלתות, ופתחים שכבר לא נראו בגבס בכלל. במקום שסע, יצירת נקודות פוינטליסטית, תוואי הפתחים והיציאות האורגיניות, עבודת תחרה על הקירות. מתן משתעשע אולי עם הציפיות שלי, מחייך מול המורגלות שלי לאלימות. אבל אפילו כשהוא מראה לי למה וכמה אני מורגלת, זה בכזאת עדינות, כאילו יודע עד כמה אני למעשה שבירה, גם אם אני תוצר של מאבק גס ובלתי נלאה על כוח. לא חייב, יקרה, אמרו הקווים החיוורים עשויים ניקודים ניקודים במרחקים קבועים (סוג של קצב), שהתעגלו מסביב לחלונות רבועים, וסימנו עוד דלת נעלמת. אפשר, בדיוק כמו שהאמנית התאילנדית האהובה עליך פעם אמרה לך, אפשר אפילו כאן ועכשיו, לעגל ולרכך את מה שקשות, לדבר בלחישת. זה שמדברים על כאב ועל פשע לא אומר שמוכרחים להביא אותה בצעקה.

■ ■ ■

מתן ישראלי הוא אמן, טבח וגנן חובב. תושב שכונת מוסררה שם הקים את פרויקט מוסללה העוסק ביצירת מרחב של אמנות כבסיס לשינוי חברתי. אפי זורע כותבת על אמנות, פוליטיקה והעולם העתיק. היא מתגוררת בטלביה.

איה מיכלין עץ עקור

בעבודות שלי אני לוקחת סיטואציות אלימות אשר התקיימו במציאות ומעבירה אותן לציור. כל עבודה צבועה באדום, צבעו של הדם. הצבע האדום מבחינתי גם סוג של צעקה. בעזרתו העבודה בולטת יותר וכך אני מעצימה את הסיטואציה שאני רוצה להראות.

העבודות (שלעיתים גדולות יותר ולעיתים קטנות יותר) צבועות בטושים. פעולת הצביעה הסיזיפית יחד עם הריח הרעיל שהטוש מפיץ, גורמת לי לאי נוחות בזמן העבודה. מטרת המאמץ היא לחוש סוג של הזדהות עם הסיטואציה אותה אני בוחרת להציג.

איה מיכלין היא בוגרת של המדרשה לאמנות בבית ברל שנת 2009 ופעילה חברתית ופוליטית.

עידו אברמסון דיורמה

מודלים של חיילים ישראלים, רעולי פנים ואזרחים פלסטינאים צולמו והוגדלו. השינוי בקנה המידה מעמיד בספק את המשמעות המקורית של הדימוי, ומאפשר בחינה של תפישות סטריאוטיפיות לגבי דמות החייל ה"טוב" וה"רע" וכן בחינה של סטריאוטיפים מקומיים של הישראלי מול הפלסטינאי.

המודלים העשויים יציקות פלסטיק, משמשים לבנייה חובבנית של דיורמות ומיוצרים לרוב על ידי יצרנים מערביים, הניזונים ממאגר הדימויים הקולקטיבי במדיה ובתרבות ההמונים. החיילים הישראלים מיוצגים ככוח לגיטימי. לעומתם, החיילים הערביים יוצגו בדרך כלל כפורעי חוק. אופי העימות המתחולל בסביבה אזרחית מזמין ייצוג טיפוסים המאפיינים כביכול את האוכלוסייה הערבית, ביניהם ילדים ונשים.

עידו אברמסון הוא בוגר מכללת הדסה. חי ועובד בניו יורק.

מאשה זוסמן חלום אל חרם

חלמתי על אל חרם עלי איבן עליים.
כפר יפה.
חברי רמי גר שם.
דור רביעי או חמישי המשקיף אל עבר אותו האופק.
הם באו ממצרים, סיפר.
יש בכפר משפחות ותיקות בהרבה.
אני באה ליתים רחוקות.
הייתי רוצה יותר.
"איזה בית, איזו גינה"
אני מקנא.
הרבה.
רוצה להיות דור רביעי או חמישי מול אותו הנוף,
האופק,
השקיעה.
בערב יורדים לים.
הולכים בשביל בין מסגד לבית קברות.
כל הסבים שלו כאן.
נחים.
אני מקנא.
שלי פזורים פזורים,
עזובים רחוק
בין אנשים זרים.
אני כאן,
הולכת לים,
מגדלת דור ראשון.
יופי של סיפור.
עם עצב, אבל סוף טוב,
אם תשאלו אותי.
רק אל תשאלו את רמי.

מאשה זוסמן היא אמנית, חברה בקבוצת "ברבור", אשר הקימה ומפעילה את הגלריה "ברבור" בירושלים, מרצה בבצלאל ובמכללת "אמונה".

נעמי טנהאוזר פלסטינה בפלסטינה

ארגז קרטון, פלסטינה

בעבודה "פלסטינה בפלסטינה" דימויים מתוך כרזות של הסוכנות היהודית מלפני קום המדינה המעודדות תיירות לפלסטינה, מעובדים בפלסטינה על ארגז קרטון.

ארגז הקרטון המשמש למעבר דירה, כמו גם הפלסטינה - חומרים רכים ולא עמידים, מייצרים תחושה של ארעיות ושל תלישות. השימוש בכרזות של הסוכנות היהודית, הקוראות לתיירים לבוא לפלסטינה מאזכר את מורכבותו של האזור שהוא היום שטח מדינת ישראל ובעקיפין גם את האירועים שאפשרו לו להפוך לכזה.

תוך כדי עבודה התודעתי לשירו של גלעד מאירי "פְּלֶשְׁתִּינָה". הפתיע אותי כיצד שני יוצרים, האחד מתחום החומר והשני מתחום השפה מגיעים לאותו צרוף של דימויים המחבר בין פריכותו של החומר הרך - פלסטינה - לבין המציאות הפוליטית.

נעמי טנהאוזר היא אמנית, אוצרת וכותבת, ממקימות ומנהלות גלריה "אנטיאה" לאמנות נשים בירושלים. בעבר השתמשה בפלסטינה ליצר זהות בין גוף האשה לבין החומר הרך והמתכלה.

גלעד מאירי פְּלִשְׁתִּינָה

פְּלִשְׁתִּינָה פְּלִשְׁתִּינָה -
סְדַנְת יִצְיָרָה שֶׁל אָדָם וְאֲדָמָה
אֵת נִמְתַּחַת בְּגִמְיִשׁוֹת שֶׁל מִתְעַמְלֵת קִרְקַע
רִגְל יָמִין בְּרִצּוּעָה, רִגְל שְׂמָאל בְּגָדָה.
מִדְּבִיקִים לָךְ כִּפָּר מֵהִמְשִׁלְשׁ,
זֶה לֹא טְרַנְסְפֵר אֶלָּא מִיָּקוּם מִחֲדָשׁ.
מִיִּשְׂרָיִם אֵת הַטְּרַסוֹת שֶׁלָּךְ עִם מְעֵרוֹךְ
נוֹעֲצִים בְּהֵן כְּדוּרֵי גוּמֵי כְּחָלִים בְּרִךְ
צָרִים צוּרוֹת בְּתוֹכְךָ עִם חוֹתְכָנִים:
נָחַשׁ, נִגְמָ"שׁ
קִבִּיּוֹת בְּטוֹן וְשׁוֹקוֹלֵד
נָעִים לְמַעַךְ אוֹתָךְ פְּלִשְׁתִּינָה רִיחֲנִית
לְלוֹשׁ אוֹתָךְ פְּלִשְׁתִּינָה צְבָעוֹנִית
לְמַעַן חֲזוּק שְׂרִירֵי כַף הַיָּד.

"חיפוש מתקדם", כרמל, 2010

גלעד מאירי - משורר, סופר, עורך וד"ר לספרות. פרסם 6 ספרים והאחרונים
שבהם "קורה פנימית - אנתולוגיית שירי כדורגל" (2009) וספר השירה, "חיפוש
מתקדם" (2010). חתן פרס ראש הממשלה לספרות (2008).

אסנת בר-אור מתוך פרויקט: בית, ספר

הצילומים בתערוכה מהווים חלק מפרויקט מתמשך: 'בית, ספר', במהלכו אני מצלמת בתי"ס ממלכתיים בישראל ומעלה שאלות בנוגע לתפיסות המבנות את מערכת החינוך בישראל. הטקסט החזותי של בתי"ס - הארכיטקטורה, ארגון החלל, המסרים המילוליים והסמויים, כל אלו מספרים את האידיאולוגיה והתפיסות החינוכיות של מערכת החינוך המהווה כלי מרכזי בהבניית העוורון למחיר ששילמו וממשיכים לשלם (ולנקות) הפלסטינים לקיומה של מדינה יהודית ו'דמוקרטיה'.

אסנת בר-אור היא צלמת, פעילה בקבוצת פרהסיה ובעמותת 'אלביר (הבאר)- לטיפוח התרבות והקהילה בוואדי ערה'. לשעבר ראש המחלקה לצילום בקמרה אובסקורה ת"א, בוגרת מכון מנדל למנהיגות חינוכית, ובעלת MA ו BFA בצילום מאוניברסיטאות בארה"ב.

סיון הורביץ
סוף העולם
ימינה
2010

המתקפה המתחוללת בישראל בשנה האחרונה נגד ארגוני זכויות אדם, בית המשפט העליון וגופי תקשורת, צריכה לעורר דאגה עמוקה. הצהרות שפעם היו נחלתם של גופים קיצוניים הופכות למצע הפוליטי של תנועות ומפלגות. ממשלת ישראל מקדמת כבר מזה תקופה ארוכה יוזמות חקיקה פרועות, פוגעניות ובלתי-דמוקרטיות המבקשות לשחוק את הדמוקרטיה בישראל על ידי ביטול זהותם והדרתם של מי שאינם יהודים ואינם יכולים להיות שותפים לסמלים ולערכים יהודים - בעיקר אזרחי המדינה הערבים. הכותרות על הגבלת צעדיהם של חברי כנסת, שבועות הנאמנות ורדיפת פעילי שלום וארגוני זכויות אדם מזכירים מדינות ומשטרים חשוכים.

"סוף העולם ימינה" הינה סדרת איורים שמטרתה לתאר את המציאות שאליה אנו עתידים להגיע אם המגמות הללו ימשיכו. האם אנו בדרך להפוך למדינה טוטליטרית? איך החיים בתל אביב יראו בעוד כמה שנים?

סיון הורביץ היא מאיירת ומעצבת גראפית, בוגרת המחלקה לתקשורת חזותית, המכון הטכנולוגי חולון. "סוף העולם ימינה" הוא פרוייקט הגמר שלה שנעשה במסגרת לימודיה לתואר ראשון.

אפרת גולן הוי ארצי, מולדתם

המקומות אותם בחרתי לחקור מקיימים יותר מסיפור היסטורי יחיד. בשלושתם התקיים ישוב פלסטיני עד 1948; בשלושתם גם הוקם בשנים 1949-1950 ישוב ישראלי או שכונה חדשה. ההיסטוריה, "מערכת סלקטיבית של התייחסות חברתית למציאות", מכילה את המהלך בו נראטיב אחד התכסה באחר. סיפורי המקום במארו מנסים לייצר מהלך הפוך לזה המצמצם לנרטיב יחיד ע"י איסופם של קולות שונים, היוצרים תמונת מציאות מורכבת על כל הסתירות שבה. המארו מכיל חוברת מבוא לנושא, ושלוש חוברות נוספות המכילות סיפורי מקום קונקרטיים של ישובים פלסטינים הנמצאים כיום בשטחם של ישובים ישראליים. בחוברות משולבים לצד הטקסטים גם צילומים של הישוב הנוכחי, כמייצג את הסיפור הציוני שבנוכחותו בנוף מכסה (באופן חלקי או מלא) את הסיפור הפלסטיני.

ספרה של נגה קדמן 'בצידי הדרך ובשולי התודעה - דחיקת הכפרים הערביים שהתרוקנו ב-1948 מהשיח הישראלי היווה את ההשראה לפרויקט. דרכו התחלתי את ההתבוננות פנימה, ראשית אל ההיסטוריה הפרטית שלי, ושנית אל ישובים באיזור מגורי - אלה הנוכחיים ואלה שנמחקו מהמפה ומהתודעה בעקבות הקמת מדינת ישראל.

אני מקווה שפרויקט זה יהווה הצעת מידע אלטרנטיבית, מתוך מטרה לרבד את הסיפור ההיסטורי שאנחנו מספרים לעצמנו ולהציג קול ביקורתי כלפי החברה בה אנו חיים, כדבריה של קדמן - "כדי לדעת, להבין, להכיר את השורש, את האבדן וההיעדר; לראות את השתלשלות האירועים מאז כרצף היסטורי אחד; להכיר בנישול ובעוול, לקחת אחריות, לפתח דיון ערכי - ומכאן לנסות להמשיך הלאה, בנתיב שיאפשר עתיד אחר, של יותר רווחה, בנייה, שוויון ושותפות."

אפרת גולן, בוגרת המחלקה לתקשורת חזותית בבצלאל, 2009, עובדת כמעצבת גרפית בסטודיו "Rotem Design".

עינת לידר
הסדר
לא הושב
על כנו
2009

בניגוד לתפקוד המסורתי של תכשיט כמקשט ותו לא, התכשיטים אשר יוצגו מבקשים לאפשר בענידתם הבעת אקט פוליטי פעיל, בהנכחת הזיכרון הוויזואלי של אזור יפו-תל-אביב. התכשיטים נובעים מצורתם של ששת הכפרים הערביים שהיו באזור יפו-ת"א טרם 1948. ביצירתם נעשה שימוש במפות שהוציאה עמותת "זוכרות" (2007) לסימוני הכפרים הפלסטינאים במרחבי יפו תל אביב. אלו ישובים ששמותיהם עדיין נזכרים לעיתים בשלטי רחוב או בשמות שכונות, אך סימוניהם כבר לא נוכחים במפות וזיכרוןם הולך וחומק מהזיכרון הקולקטיבי: סומייל, שייח מוניס, סלמה, מנשייה, ג'מאסין, אבו כביר. בעבודות המוצגות עוברות המפות המקוריות כמעין 'הרחבה' לכדי גידול אפשרי אם וכאשר היו קיימים כיום. לאור 'שקיפות' הצורות - הגוף וטוואי השטח מתערבבים זה בזה עד שהופכים לאחד, עד שהזיכרון הופך לכאב הגוף עצמו. העבודות הוצגו לראשונה במסגרת תערוכת יחיד - הסדר לא הושב על כנו בגלריה פריסקופ, תל אביב.

עינת לידר (ילידת ירושלים 1966), צורפת וחוקרת בתחום הצורפות ובתחומי ההיסטוריה והפרקטיקה של העיצוב, ראש המחלקה לצורפות ואופנה בבצלאל.

שלומית באומן מושגים בסוציולוגיה (דה או רה) קונסטרוקציה)

2010

חורים בכד. בזמן האחרון קרו לי שני דברים חדשים: אחד הוא עבודה בחומר מקומי (תמיד זלזלתי בו מעט: לא אמין. לא פלסטי. צבע חיוור של כדי משתלות...). הדבר השני שקרה הוא שאחרי מספר שנים חזרתי ליצור באמצעות קדרות: פעולה מסורתית, חוייתית וחושנית. לתקופה מסוימת נשכחה ממני עוצמתה של החוויה הזו. אבל זו התמצית שלי. החיבור בין המקומיות באמצעות סוג החומר לבין פעולת הקדרות יצר אצלי תחושה חזקה מאוד של בית. של משקל סגולי רב עוצמה. של חיבור חזק לידידות שכמעט נשכחה - אך חזרה אלי במלוא עוצמתה. חומר מקומי וקדרות. חיבור עם עומק היסטורי ויופי עמלני. איך אפשר היה במשך שנים להתעלם מהיופי הזה? ממה שהוא יכול להציע? גם אם הוא מלא חורים?

חורים. כשיורים בכד - כשהחומר עודנו רך - החור עגול מאוד. אין נתזים לשוליים. הוא סימטרי ומסודר. כאילו מסתדר כמו אורנמנט שמתחיל להתפרע. לאט לאט חלקים שונים של דופן הכד מתחילים ליפול. החורים כבר לא מחזיקים את הדופן יותר. היא מתפרקת ומתרסקת. אבל מה שנשאר - יציב ואיתן. חורים מחבקים את הזיכרון של הכד. הם שומרים עליו שלא יאבד את תכולתו את דרכו, את דעתו.

חורים בכד יוצרים דה או רה קונסטרוקציה. כמו חורים בתודעה. כמו תכשיט זול שחרוזיו הולכים ונושרים ממנו, אך שלם למראית עין. כך - הצורה החושנית של הכד נשענת בתקיפות על חוריה. החוויה האובססיבית של יצירת החורים יוצרת חיים, אך בו זמנית ובאופן פרדוכסלי מסירה נדבכים מגוף הכד. דה או רה קונסטרוקציה.

שלומית באומן ילידת קיבוץ עמיר (1962), חיה ויוצרת ביפו. בוגרת בצלאל (B.A.) והמסלול לעיצוב תעשייתי, הפקולטה לארכיטקטורה, טכניון (M.A.). מרצה ב-HIT - מכון טכנולוגי חולון, וכבית הספר לאמנות חברה ותרכות - מכללת ספיר. 1998-2005 כיהנה כמנהלת אגודת אמני קרמיקה בישראל. באומן, יוצרת מתוך ניסיון לניסוח מחודש של היצירה בחומר קרמי בהקשר הרחב של התרבות החומרית. היא עושה שימוש במתודות עיצוביות על מנת לחדר אמירה מקומית וביקורתית. הציגה בתערוכות רבות בארץ ובעולם.

סמארה שבאט "ממנוע" (אסור)

גדלתי בבית שהיו בו כמה טאבואים, עניינים שאסור לדבר עליהם ולפתוח אותם: לאום, לאומיות וזהות. לא מדברים ולא פותחים.

המלחמה האחרונה בעזה השפיעה עלי מאוד. אחריה, התחיל מסע החיפוש שלי אחרי מי אני ומה אני. התחלתי לקרוא ספרי היסטוריה, כלכלה ותרבות פלסטינית, ולחפש עמותות אשר עוסקות בלאומיות הפלסטינית. חיפשתי איש או אישה אשר יוכלו לעזור לי להגיע לכפרים העקורים.

הופגשתי עם אום עארף בת ה-75, אשר מתמסרת לנושא. באופן קבוע כל סוף שבוע היא לקוחת אותי לכפרים עקורים באזור צפת. היא מביאה לי ספרים היסטוריים חשובים ומספרת לי על המקומות אליהם אנו מגיעות, על המשפחות והכלכלה. אום עארף הפכה לדמות מאוד חשובה בחיים שלי. היא נותנת לי את האינפורמציה שמנעו ממני. היא מורת הדרך שלי היום. בתחילת הסיוורים המשותפים צילמתי את ההריסות ואת המקומות אליהם הובילה אותי, אך היום אני מתעניינת יותר באום עארף עצמה ומצלמת אותה בתוך הנוף; אני מרגישה שהיא חלק בלתי נפרד מהמקומות אליהם אנו מגיעות.

כל שנה ביום האדמה העם הפלסטיני נזכר בטראומה ובסבל שלו. ביום זה ניתן לראות אלפי אנשים חופרים ומחפשים את השרידים שלהם; את הקשר שלהם למקום ולאדמה. מאז התחלתי את המסע שלי אני מצטרפת לתהלוכות ולהפגנות ביום זה כדי לצלם, לראות, לתעד לעצמי; וגם כדי להבין מה קרה לעם שלי ומה קורה אתו היום.

סמארה שבאט היא יועצת חינוכית ואמנית. תואר ראשון ושני בייעוץ חינוכי, מתמחה בלקויות למידה. לומדת לתואר ראשון באמנות במכללת אורנים. עבדה כיועצת חינוכית בכירה בתיכון במג'דל-כרום, אסיסטנטית במחקר: "צרכי סטודנטים ערביים במכללה" בתמיכת משרד החינוך ומכללת אורנים.

רון עמיר גיסר א-זרקא

הצילומים הם מתוך סדרה שצולמה במהלך 2004 שהיא חלק מפרויקט מתמשך שמתקיים בישוב ג'סר א-זרקא מאז 2002 ועד היום.

רון עמיר סיים את לימודיו ב-2003 במדרשה לאמנות בבית ברל, הציג בתערוכות בארץ ובעולם, זכה בפרס אמן צעיר לשנת 2008 ומלגת אמן מורה בין השנים, 2005-2008 מלמד במחלקה לצילום של המדרשה לאמנות ובמחלקה לצילום בבית הספר מוסררה.

לורן מילק יהודה מעזה

גִּדְרַת מִתְעוֹרֶרֶת בְּנִשְׁיֶקֶת הַפְּרָדָה.
שִׁפְתֵימָם עֲטוּפוֹת פֶּד גָּזָה.
יְהוּדִיָּה מְעוֹזָה
אִשָּׁה חִיָּה בְּתוֹךְ סוּגְרִים.
מִנְעֻנְעֵת אֶגֶן
לְקוֹל פְּצֻצוֹת יִרְחָן.
מִנְגִּבַת חוּמוֹס אִשׁ
רוֹקֶנֶת עַל הַדָּם שֶׁל הַחֲמָאס.
שִׁפְתֵימָם מְנֻסוֹת חוֹשְׁפוֹת
גוֹף בְּרִצּוּעָה שְׂצֵה"ל אָנֹס.
יְהוּדִיָּה מְעוֹזָה
אוֹכֵלֶת מֵהֶצֶד
מִלְפָּפוֹן חֲמוּץ בְּשׁוֹקוֹלְדָה.
יְהוּדִיָּה מְעוֹזָה
מֵדִים שֶׁל חֵיל נוֹלָד
בְּלֵב גְּרָאָה.
יֵשׁ לִי בְּעֵזָה קְרוֹבֵי מִשְׁפָּחָה מְעוֹפְרֶת יְצוּקָה.
יֵשׁ לִי מִקּוֹם בְּקֹהֶל שְׂצֵה"ל קִטְל.

לורן מילק, משוררת, סטודנטית בבית ספר מנשר לאמנות. השיר: יהודיה מעזה
- הולחן ע"י הזמרת אלונה דניאל.

רויט לצר וא(ע)זה

"מפה היא היטל, כלומר העברה של מציאות תלת-ממדית לייצוג דו מימדי, העברה שלמעשה אינה אפשרית, ומעצם הגדרתה היא יוצרת עיוות".

"טריטוריה אינה מתקיימת בלא מיפוי שפירושו המשגה. קיומה נעשה מוחשי הרבה יותר כשהוא מיוצג בדמות מיניאטורה - מפה - המאפשרת לקלוט אותה בכליותה, כפי שמעיר לוי-שטראוס המתייחס למיניאטורות: "במוקטן, כוליותו של האובייקט נדמית אימתנית פחות; הפחתתו הכמותית עושה אותו בעינינו פשוט יותר מבחינה איכותית. ליתר דיוק: העתקה כמותית זו מגדילה ומגוונת את שליטתנו בבן דמותו של אותו עצם; דרכו אפשר לנו להחזיק בעצם, להניח כי בידנו הוא, לתפוס אותו בנתינת - עין אחת". (ברגר, תמר. ברווח בין עולם לצעצוע, על המודל בתרבות הישראלית. רסלינג 2008).

ה-וא(ע)זה מבקשת להנכיח גבול/מצב בתודעת המשתמש/הצופה. מבקשת לחבר בין חפץ שימושי לתודעה פוליטית; שניהם קוראים לפעולה. זיהוי קו המתאר של רצועת עזה מצריך עזיבתו של המוכר/הבטוח לטובת כתם שחור במפה/בתודעה, מעבר מן העצמי אל האחר.

והמשמעות והטעם שבחיבור חפץ שימושי לטענה פוליטית/חברתית? אין מבחינתי אפשרות אחרת. הנוחות והעיוורון המעלימים את המתרחש בפועל ומאפשרים חיי שגרה בישראל, חייבים להיתקל במושקק בכל חזית אפשרית ולו לשם תזכורת בלבד, הבהוב רגעי ומייסר.

רויט לצר בוגרת SUNY-NYC באמנות ועיצוב קרמי, בעלת תואר שני בהצטיינות בתכנית הבין תחומית באמנויות באוניברסיטת תל אביב. קרמיקאית ומרצה בשנקר.

